

**STATISTICAL ASSESSMENT OF THE ROLE OF NETWORKS IN THE
DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UZBEKISTAN**

Ruziev Alisher Ibroimovich,

*Tashkent state university of economics, associate professor,
department of "Economic statistics" alisherruziev1986@mail.ru*

Annotatsiya. Maqolada iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashda tarmoqlarning o'rni va roli, xalqaro tasniflashlar asosida sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishda tarmoqlar ulushi va dinamikasi tahlil qilingan, shuningdek sanoat tarmog'ini yanada strategik rivojlantirish yo'nalishlari qayd etilgan.

Tayanch so'zlar: sanoat, mahsulot, tarmoq, YaIM, qo'shilgan qiymat, ishlab chiqarish, tarkibiy siljishlari, tarmoqlar ulushi, o'zgarish sur'atlari.

Аннотация: В статье анализируются роль и роль отраслей в обеспечении экономического развития, доля и динамика отраслей в производстве промышленной продукции на основе международных классификаций, а также направления дальнейшего стратегического развития промышленной отрасли.

Ключевые слова: промышленность, продукт, сектор, ВВП, добавленная стоимость, производство, структурные изменения, доля отраслей, темпы изменения.

Annotatsion: The article analyzes the role and role of industries in ensuring economic development, the share and dynamics of industries in the production of industrial products based on international classifications, as well as the directions of further strategic development of the industrial industry.

Keywords: industry, product, sector, GDP, added value, production, structural changes, share of sectors, rates of change.

Kirish

Moddiy ne'matlar ishlab chiqaradigan soha tarmoqlari orasida eng salmoqli o'rin egallagani va etakchisi sanoat tarmog'idir. Respublikamizda yalpi ichki mahsulotning qariyb 25 foizi sanoat tarmog'ida yaratiladi. Iqtisodiyot barcha tarmoqlarining muvaffaqiyatli o'sishining garovi ushbu tarmoqning rivojlanish darajasi sur'atiga bog'liqdir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmonining 3 ustuvor yo'nalishida "Milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash va yalpi ichki mahsulotda sanoat ulushini oshirishga qaratilgan sanoat siyosatini davom ettirib, sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmini 1,4 baravarga oshirish" [1] vazifalari belgilangan.

Hozirgi davrda mamlakatimiz iqtisodiyotini barqaror rivojlantirish uchun iqtisodiyotning yuqori qo'shilgan qiymat yaratuvchi tarmoq va sohalarida mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini ko'paytirish tufayli jahon bozorida raqobatga bardosh beradigan pirovard tovarlarni tashqi dunyoga sotish orqali eksport salohiyatini mustahkamlashning imkoniyatlari yaratilmoqda.

Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoev 2020 yil 29 dekabrda Oliy Majlisga yo'llagan Murojaatnomasida

“ ... iqtisodiy o‘shishga, avvalo, raqobatdosh sanoat zanjirlarini yaratish hamda bunday loyihalarga investitsiyalarni ko‘paytirish orqali erishiladi” [2] – deb ta’kidlagan edilar.

Investitsiyalarni ishlab chiqarish sohalariga yo‘naltirishi natijasida, mamlakatda mustaqillik yillarida mutlaqo yangi sanoat tarmoqlari yaratildi, jumladan avtomobilsozlik, neftgazkimyo, neftgaz mashinasozligi, hozirgi zamon qurilish materiallari sanoati, temir yo‘l mashinasozligi, maishiy elektronika, farmasevtika, zamonaviy oziq-ovqat va to‘qimachilik sanoati va boshqalar.

O‘zbekiston Respublikasi real sektorida faoliyat yuritayotgan korxonalarni rivojlantirish hamda ular o‘rtasida raqobat muhitini shakllantirish, mamlakat yalpi ichki mahsuloti hajmini o‘shishda real sektor korxonalarining o‘ziga xos o‘ringa egaligi, ularning raqobatbardosh va sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishga bo‘lgan intilishlarini yanada oshirdi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARXI

Mamlakatimiz iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta’minlashda sanoat mahsulotlarining o‘rni beqiyosdir. Shuning uchun sanoat tarmog‘ini rivojlantirishning dolzarbligi doimiy ravishda tadqiqotchi olimlarning diqqat markazida bo‘lgan. Jumladan, A.Ortikov “O‘zbekistonda sanoatni rivojlantirishning qator imkoniyatlari, geografik va iqtisodiy omillari”ga [4], M.P.Narziqulov “Sanoatni rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish jarayonida asosiy e’tibor tarkibiy o‘zgarishlarga qaratilganligi”ga [5], E.X. Maxmudov “Sanoat tarmoqlari rivojlanishiga sharoit yaratishning strategik yo‘nalishlari birinchi navbatda byudjet, soliq, pul kredit, narx va valyuta siyosati kabi vositalarni qamrab olgan qulay makroiqtisodiy muhitni yaratish”ga [6], Xujakulov X.D., Sayfullaev S.N. “O‘zbekiston sanoati tarmog‘ining tarkibiy o‘zgarishlarini xalqaro tasniflash asosida statistik o‘rganish”ga [7], Mamadjanov D.G. “O‘zbekistonda sanoat tarmog‘i rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini baholash”ga [8] bog‘liqliklariga alohida to‘xtalib o‘tishgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez hamda mutlaq, nisbiy va o‘rtacha miqdorlardan foydalanilib, statistik ko‘rsatkichlar aniqlangan. Maqolada xizmatlar sohasining tutgan o‘rnini statistik baholashda dinamika qatorlarining statistik tahlili amalga oshirilgan.

NATIJA VA MUHOKAMA

2022 yilning yakunlariga nazar tashlaydigan bo‘lsak, mamlakatimiz yalpi ichki mahsuloti 5,7 foiz, (2020 yilda 1,9%)ga, sanoatda qo‘shilgan qiymat hajmi 2,6 foiz (2020 yilda 0,9%)ga oshib, ishlab chiqarilgan mahsulotlarning qariyb 70 foizini yuqori qo‘shimcha qiymatga ega bo‘lgan tayyor tovarlar tashkil etdi. Respublikamiz korxonalari tomonidan 2022 yilda ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari hajmi joriy baholarda 553,2 trln. so‘mni yoki o‘shish sur‘ati 105,3 foizni tashkil qilib, 2010 yilga nisbatan tarmoqda yaratilgan qo‘shilgan qiymatning o‘shish sur‘ati 188,6 foizga (170,1:90,2), o‘rtacha yillik qo‘shimcha o‘shish sur‘ati 5,4 foizdan ziyodga teng bo‘ldi (1-jadval).

1-jadval

O‘zbekistonda asosiy makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarning hajmi va dinamikasi

Yillar	YaIM va YaQQ hajmi 2020 yil baholarida, trln. so‘m	2020 yil baholarida aholi jon boshiga, ming so‘m

	YaIM	Tarmoqlarning YaQQ		YaIM	YaQQ	
		jami	shundan sanoatda		barcha tarmoqlar bo'yicha	shundan sanoatda
A	1	2	3	4	5	6
2010	338,9	311,3	90,2	11865,2	10898,9	3158,0
2011	364,4	335,3	94,1	12420,2	11428,3	3207,3
2012	390,2	360,4	99,5	13105,2	12104,3	3341,8
2013	418,7	387,1	106,9	13844,4	12799,6	3534,7
2014	447,6	414,2	111,8	14552,5	13466,5	3634,9
2015	479,8	444,4	117,7	15329,6	14198,6	3760,5
2016	508,1	471,1	124,0	15954,0	14792,2	3893,5
2017	530,5	491,3	130,5	16379,2	15168,9	4029,2
2018	559,1	517,4	144,6	16965,0	15699,7	4387,7
2019	591,0	547,4	151,8	17599,4	16301,1	4520,5
2020	602,2	557,8	153,2	17591,7	16294,6	4475,3
2021	646,8	599,6	166,5	18524,9	17173,1	4768,7
2022	683,7	637,2	170,1	19179,1	17874,7	4772,0

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida muallif hisoblamasi.

Umuman sanoat respublikamiz iqtisodiyotining asosiy tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Chunki, sanoat o'zining qo'shimcha qiymat yaratishi, aholi ehtiyojini qondirishdagi o'rni va yuqori darajaga ega bo'lgan ishlab chiqarish lokomotivi bilan boshqa soha va tarmoqlardan tubdan farq qiladi. Sanoat tarmog'ining rivojlanishi milliy iqtisodiyotning barqaror sur'atlar bilan rivojlanishiga olib keladi. Sanoat sohasida qazib olingan, ekib o'stirilgan barcha resurslarni qayta ishlash, ulardan yangidan-yangi mahsulotlar ishlab chiqarish, assortiment va nomenklaturaning ko'payishi hisobiga diversifikatsiyalashuv jarayonlari takomillashadi.

Sanoat tarmog'i yirik ishlab chiqarish instituti bo'lishi bilan birgalikda, aholini ish bilan ta'minlash va yangi ish joylarini tashkil etishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Tarmoqda ish bilan band bo'lganlar soni 2010 yilda 1605,7 ming kishini, 2015 yilda 1768,7 ming kishini, 2020 yilda 1809,5 ming kishini, 2021 yilda 1863,2 ming kishini, 2022 yilda 1810,6 yoki iqtisodiyotda band bo'lganlarning mos ravishda 13,8; 13,5; 13,7; 13,8 va 13,2 foizni tashkil qilgan. Natijada 2022 yilda 2010 yilga nisbatan band bo'lganlar soni tarmoqda 12,8 foizga ko'paygani holda, butun iqtisodiyotda bu ko'rsatkich 13,2 foizga teng bo'lgan. Sanoat jahon iqtisodiyotida ishtirok etayotgan davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy integratsiya jarayonlarini muvofiqlashtirish va iqtisodiyot tarmoqlari o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga yordam beradi. Natijada, barcha mamlakatlarning tabiiy, mehnat va moliyaviy resurslari, fan-texnikaning barcha yutuqlaridan oqilona foydalanish imkoniyati yuzaga keladi. Bu esa o'z navbvtida yuqori qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan mahsulotlar ishlab chiqarishni ko'paytirishni ta'minlaydigan kimyo, neft-gaz va neft-kimyo sanoatini, mashinasozlik, metallni qayta ishlash, qurilish materillari ishlab chiqarish, engil, oziq-ovqat sanoatining yuqori texnologiyalarga asoslangan tarmoqlarini va boshqa sohalarni yuksak darajada rivojlantirishni talab etadi.

Keyingi yillarda iqtisodiyotning tarmoq va sohalarida tarkibiy o'zgarishlar sodir bo'lganligini ta'kidlash joiz. 2022 yilda 2010 yilga qaraganda YaIM va tarmoqlar yalpi qo'shilgan qiymati tarkibida mos ravishda sanoatning hisyasi 8,4 va 8,0 foiz bandga va qurilishda 1,4 va 1,3 foiz bandga oshgan bo'lsa, qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligida 3,6 va 5,5 foiz bandga va xizmatlar sohasida 1,2 va 3,8 foiz bandga pasayganligini ko'rishimiz mumkin.

2-jadval

O'zbekistonda YaIM va tarmoqlar yalpi qo'shilgan qiymati (YaQQ) hajmining o'zgarishi ko'rsatkichlari

Yillar	YaIM va YaQQ hajmining o'zgarish sur'ati, %			Tarmoqlar YaQQning YaIMdagi ulushi, %		Sanoatning qo'shilgan qiymati ulushi, %	
	YaIM	YaQQ		barcha tarmoqlar bo'yicha	shundan sanoatda	Tarmoqlar YaQQda	Sanoat mahsuloti hajmida
A	1	2	3	4	5	6	7
2010	107,1	107,5	105,9	88,0	16,5	18,7	34,1
2011	107,5	107,7	104,4	88,7	15,4	17,4	33,5
2012	107,1	107,5	105,7	88,8	16,1	18,1	35,6
2013	107,3	107,4	107,5	89,6	16,6	18,5	35,9
2014	106,9	107,0	104,5	90,2	17,2	19,1	38,3
2015	107,2	107,3	105,3	90,9	17,4	19,1	39,4
2016	105,9	106,0	105,4	91,2	17,8	19,5	40,6
2017	104,4	104,3	105,2	89,0	18,8	21,1	40,0
2018	105,4	105,3	110,8	89,3	22,6	25,3	40,1
2019	105,7	105,8	105,0	91,5	25,7	28,1	42,2
2020	101,9	101,9	100,9	92,6	25,4	27,5	41,5
2021	107,4	107,5	108,7	93,0	25,8	27,3	42,0
2022	105,7	106,2	102,6	93,2	24,9	26,7	40,0

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida muallif hisoblamasi.

Bu kabi tarkibiy siljishlar natijasida tarmoqlar YaQQning YaIMdagi ulushi 5,0 foiz bandga oshib, mahsulotlarga sof soliqlar ulushi 12 foizdan 7,0 foizgacha pasaygan (2- va 3-jadvallar).

Respublikamizda 2022 yilda 2010 yilga nisbatan YaIMning o'sish sur'ati 2 martani, tarmoqlarning yalpi qo'shilgan qiymati 2 barobardan ziyotni, sanoat tarmog'ida yaratilgan qo'shilgan qiymat esa 189,4 foizni tashkil etgani holda, 2010-2022 yillarda o'rtacha yillik qo'shimcha o'sish sur'ati YaIM, tarmoqlar va sanoatning qo'shilgan qiymatlari bo'yicha mosravishta 6,0 ; 6,1 va 5,5 foizga teng bo'lib, sanoat tarmog'ida qo'shilgan qiymatning ilgarilash koeffitsienti YaIM va tarmoqlarning yalpi qo'shilgan qiymatiga nisbatan tegishli holda 94,7 foizni va 92,8 foizni tashkil etgan. Bu ma'lumotlar sanoat tarmog'ida ishlab chiqarishning o'sish sur'ati dinamikada bir muncha past bo'lganligidan dalolat beradi. Olib borilgan tadqiqotlar va tahlillar asosida 2010-2022 yillarda aholi jon to'g'ri kelgan YaIM,

tarmoqlarning YaQQ va sanoat tarmog'ida qo'shilgan qiymat hajmi tegishli holda 61,6; 64,0 va 51,1 foizga oshganligini kuzatishimiz mumkin (1- va 2- jadvallar).

3-jadval

O'zbekistonda YaIM va YaQQ hajmida tarmoqlar hissasining o'zgarishi (foiz hisobida)

Yillar	YaIM hajmi, amaldagi bahoda, trln.so'm	Tarmoqlar ulushi, % (sanoat tarmog'isiz)					
		Qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi		Qurilish		Xizmatlar	
		YaIMda	Tarmoqlar YaQQda	YaIMda	Tarmoqlar YaQQda	YaIMda	Tarmoqlar YaQQda
A	1	2	3	4	5	6	7
2010	78,9	27,0	30,6	4,8	5,4	39,9	45,3
2011	103,2	29,7	33,5	4,4	4,9	39,2	44,2
2012	127,6	28,9	32,6	4,4	4,9	39,4	44,4
2013	153,3	27,8	31,0	4,8	5,3	40,5	45,2
2014	186,8	28,7	31,8	4,9	5,4	39,4	43,7
2015	221,4	29,2	32,1	5,1	5,7	39,1	43,1
2016	255,4	29,3	32,1	5,1	5,6	39,0	42,8
2017	317,5	28,7	32,2	4,8	5,4	36,8	41,4
2018	424,7	26,8	30,0	5,2	5,8	34,8	38,9
2019	529,4	24,6	26,9	5,8	6,3	35,3	38,7
2020	602,2	25,1	27,1	6,2	6,7	35,8	38,7
2021	734,6	25,0	26,5	6,2	6,6	35,7	39,6
2022	888,3	23,4	25,1	6,2	6,7	38,7	41,5

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida muallif hisoblamasi.

Respublikamizda IFUT yangi strukturasi bo'yicha sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishda tarkibiy o'zgarishlar va tarmoqlar ulushi 4-jadvalda keltirilgan ma'lumotlar bilan tavsiflanadi. Jadval ma'lumotlari shundan dalolat beradiki, 2010 yilda jami sanoat mahsulotining 13,4 foizi tog'-kon sanoati va ochiq konlarni ishlash (V) da yaratilgan bo'lsa, 75,4 foizi ishlab chiqaradigan sanoat (S)ga to'g'ri kelgan, 2022 yilda bu ko'rsatkichlar mos ravishda 9,4 va 83,2 foizni tashkil etgan, ya'ni 2010 yilga nisbatan 4,0 foiz bandga pasaygan va 7,8 foiz bandga oshgan. Ishlab chiqaradigan sanoat (S-seksiya) sohasida metallurgiya sanoati eng katta salmoqqa ega bo'lib, 2022 yilda 23,3 foizni tashkil etgan va 2010 yilga nisbatan 10,5 foiz bandga jadallashgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishning o'sish sur'ati va dinamikasini tarmoqda yaratilgan qo'shilgan qiymatning fizik hajmi indeksi asosida aniqlamoqda. Bunday hisob metodologik jihatdan to'g'riligini e'tirof etishimiz lozim, chunki ishlab chiqarilgan mahsulotlarning barchasi iqtisodiyotda pirovard mahsulot bo'lmaydi, bu esa takroriy hisoblar va oraliq iste'molining mavjudligi bilan izohlanadi. Biroq alohida xo'jalik yurituvchi sub'ektlari bo'yicha mahsulot hajmi va uning dinamikasini aniqlab, iqtisodiy jarayonni tahlil qilish maqsadga muvofiq.

Iqtisodiyotning samaradorligini oshirishda eng muhim omil bo'lib, mahsulot ishlab chiqarish xarajatlarini pasaytirish hisoblanadi.

4-jadval

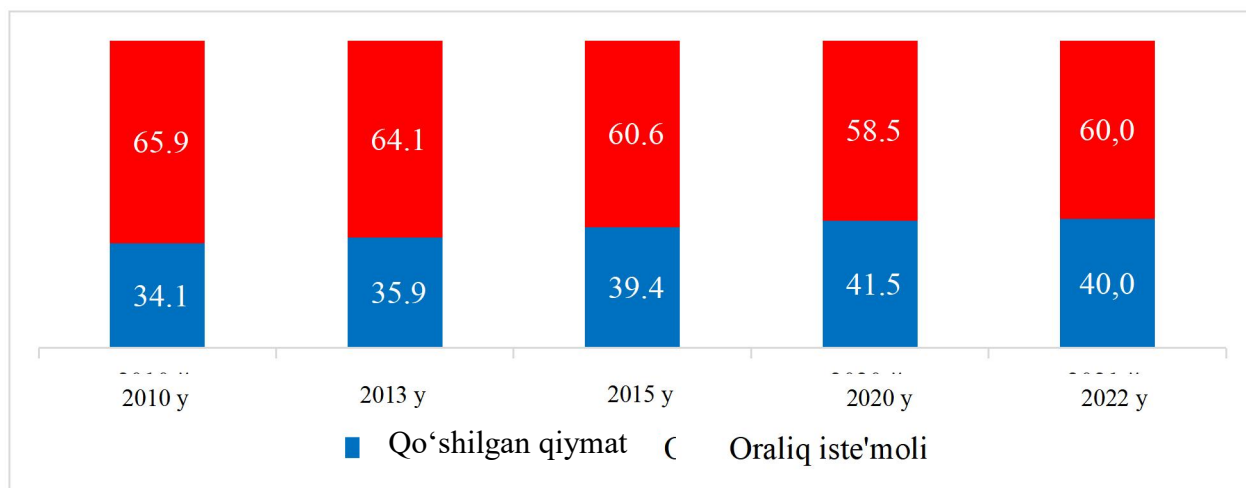
Sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishda tarkibiy o'zgarishlar va tarmoqlar ulushi

Yiriklashtirilgan seksiyalar bo'yicha sanoat tarmoqlari	Yillar							
	2010	2015	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sanoat mahsuloti hajmi (B, C, D, E) – jami, mlrd. so'm	38119,0	97598,2	148816,0	235340,7	322535,3	368740,2	456056,1	553265,0
Shu jumladan jamiga nisbatan, %:								
B. Tog'-kon sanoati va ochiq konlarni ishlash	13,4	9,7	10,3	12,3	13,5	9,0	9,6	9,4
C. Ishlab chiqaradigan sanoat	75,4	80,5	81,1	80,6	79,0	83,0	82,9	83,2
D. Elektr, gaz, bug' bilan ta'minlash va havoni konditsiyalash	10,7	9,2	7,8	6,2	6,8	7,4	6,8	6,8
E. Suv bilan ta'minlash, kanalizatsiya tizimi, chiqindilarni yig'ish va utilitatsiya qilish	0,5	0,6	0,8	0,9	0,7	0,6	0,7	0,6
Sanoat ishlab chiqarishning fizik hajmi indeksi, %:								
Butun sanoat bo'yicha	105,9	105,3	105,2	110,8	105,0	100,9	108,8	105,3
B. – seksiya bo'yicha	94,8	102,9	117,6	126,5	99,4	78,0	110,8	101,9
C. – seksiya bo'yicha	108,9	105,9	104,2	107,9	106,6	107,9	108,3	105,4
D. – seksiya bo'yicha	118,5	105,1	95,5	103,1	105,1	106,8	111,8	113,5

E. – seksiya bo'yicha	118,6	106,8	108,0	111,3	102,2	99,1	82,3	94,7

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida muallif hisoblamasi.

Shu bois tarmoqlarda ilg'or zamonaviy yuqori texnologiyalardan foydalangan holda, mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarishda oraliq iste'moliga sarflar tejamini ta'minlash zarur. Sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishda oraliq iste'molining hisssasi 2010 yildagi 65,9 foizdan 2022 yilda 60,0 foizgacha pasaygan bo'lsada, hanuzgacha yuqori salmoqni tashkil etmoqda (2-jadval, 2-diagramma).

2-diagramma. Sanoat mahsuloti hajmida qo'shilgan qiymatning va oraliq iste'molining ulushi (jamga nisbatan, foizda).

Iqtisodiyotning taraqqiy etishida tarmoq va sohalarda ilg'or yuqori texnologiyalarni qo'llash va keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu borada amalga oshirilayotgan ishlarning salmog'i hali talab darajasida emas. Aytaylik, iqtisodiyotning drayveri hisoblangan ishlab chiqaradigan sanoat tarkibida 2020 yilda yuqori texnologiyali tarmoqlarning ulushi 2,0 foizni, o'rta-yuqori texnologiyali – 22,4%, o'rta-quyi texnologiyali – 39,9% va quyi texnologiyalisi 35,7 foizni, 2021 yilda esa bu ko'rsatkichlar tegishli ravishda 2,7; 20,1; 39,4 va 37,7 foizni tashkil etgan.

Demak, shunday vaziyatdan kelib chiqqan holda, yuqori texnologiyali tarmoqlarning salmog'ini oshirish maqsadga muvofiq.

Sanoat ishlab chiqarishining seksiyalar bo'yicha fizik hajm indeksleri 2022 yilda 2010 yilda nisbatan B seksiyada 130,2 foizni, C seksiyada 232,6 foizni, D seksiyada 150,8 foizni, E seksiyada 164,6 foizni tashkil etgan (4-jadval).

Tarmoqlarning yalpi qo'shilgan qiymati tarkibida sanoatning hissasini oshirish maqsadida tarkibiy o'zgartirish, mahalliy mineral xom-ashyo resurslarini yanada chuqur qayta ishlash asosida ishlab chiqarish hamda etakchi tarmoqlarni faol diversifikatsiya va modernizatsiya qilishni amalga oshiruvchi korxonalarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur.

XULOSA

Keyingi yillarda sanoat tarmog'ida tarkibiy o'zgarishlar natijasida sohaning mamlakat iqtisodiyotidagi salohiyati sezilarli darajada oshgan bo'lsada, biroq sanoat majmunga kiritilgan investitsiyalar tarmoq mahsulotlari eksporti salmog'ining oshishiga talab darajasida hissa qo'sha olmasdan, asosan ichki bozor uchun mahsulot etkazib berish bilan cheklanmoqda.

Kelgusida mamlakat sanoati rivojlanishini ta'minlovchi quyidagi yo'nalishlarni taklif etamiz:

- investitsion ishlab chiqarishni rivojlantirish, keng ko'lamli ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan, ilmiy asoslangan loyihalar ishlab chiqish;
- korxonalarda innovatsion salohiyatni takomillashtirish, ilm va yuqori texnologiya talab qiladigan yangi korxonalar tashkil etish va import mahsulotlari bilan raqobatlasha oladigan mahsulotlar ishlab chiqarish;
- sanoatda xususiy tarmoq va kichik tadbirkorlik ulushini oshirish va boshqalar.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11 sentyabrdagi PF-158-son "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi Farmonining 48 maqsadida sanooatning "drayver" sohalarini rivojlantirish borasida "Sanoatda qo'shilgan qiymat hajmini 45 milliard dollorga etkazish va 2,5 millionta yuqori daromadli ish o'rinlarini yaratish" [3] vazifalari belgilangan.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, respublikada amalga oshirilayotgan islohotlarning barchasi mamlakatimizning makroiqtisodiy barqarorligini ta'minlashga va oshirishga, aholining turmush farovonligini yuksaltirishga qaratilgandir.

Adabiyotlar ruyxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022 – 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. (Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 29.01.2022 y., 06/22/60/0082-son).
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyovning 2020 yil 29 dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasi. <https://president.uz/uz/lists/view/4056>.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 11 sentyabrdagi "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi PF-158-son Farmoni <https://lex.uz/docs/-6600413>
4. Ортиков А. Саноат иктисоди. Дарслик. Т.: ТДИУ, 2009. 236 б.
5. Стратегия дальнейшего повышения конкурентоспособности национальной экономики: материалы 1У-го Форума экономистов / отв. ред. М.П. Нарзикулов. Ташкент. ВақтпаПрез\$, 2012. С. 8.
6. Махмудов Э.Х., Ортиков А., Каримов Ф. Корхона иктисодиётнинг асосий бўғини. / Ҳамкор. 2010 йил 7 феврал.
7. Хужакулов Х.Д., Сайфуллаев С.Н. Ўзбекистон саноати тармоғининг таркибий ўзгаришларини халқаро таснифлаш асосида статистик ўрганиш// "Иқтисодиёт ва таълим" журнали, 2017, 6-сон, 129-134-бетлар.
8. Mamadjanov D.G. O'zbekistonda sanoat tarmog'i rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini baholash. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. 2018, 3-son may-iyun.
9. www.stat.uz. - O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi sayti.

10. Ruziyev A. I. [STATISTICAL ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT TRENDS OF THE SERVICES SECTOR IN UZBEKISTAN.](#), American Journal of Business Management., 2024/2/15. 35-40
11. Ruziyev A. I. [ECONOMETRIC MODELING OF THE VOLUME OF SERVICES PROVIDED IN TASHKENT REGION.](#), JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE., 2023/11/6. 1-7.
12. Ruziyev A. I. [TOSHKENT VILOYATIDA KO'RSATILGAN XIZMATLAR HAJMINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.](#), JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE., 2023/10/31. 62-70.
13. Alisher Ruziyev. [ECONOMETRIC MODELING OF THE VOLUME OF SERVICES PROVIDED IN TASHKENT REGION.](#), International Bulletin of Engineering and Technology, 2023/10/17. 24-30.
14. Alisher Ro'ziyev., [MAMLAKATIMIZDA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARINI STATISTIK BAHOLASH.](#), 2023/2/28. 554-559 b.
15. Roziyev Alisher Ibroimovich. [QUANTITATIVE ASSESSMENT OF THE DYNAMICS OF SERVICES PROVIDED IN UZBEKISTAN.](#), Intent Research Scientific Journal. 63-72b.
16. Алишер Иброимович Рўзиев. [ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТЛАР СОҲАСИНИНГ АҲОЛИ ЖОН БОШИГА ТАЪСИРИНИ СТАТИСТИК ТАҲЛИЛИ.](#), ИДОКРО О'ҚИТУВЧИ. 2022/12/12. 593-600b.
17. Алишер Иброимович Рўзиев. [Статистик ҳисоботларда акс этирилган ишлаб чиқарилган \(кўрсатилган\) хизматларнинг кўрсаткичларини таҳлил қилиш.](#) Science and Education. 2022/3/1. 1461-1467b.
18. Alisher Ibroimovich Roziev. [STATISTICAL ACCOUNTING OF SERVICES PROVIDED IN THE TERRITORIES AND STATISTICAL ASSESSMENT OF THEIR IMPACT ON THE INCOME OF THE POPULATION.](#), Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. 2022. 80-86b.
19. Алишер Иброимович Рўзиев. [Ўзбекистон Республикасида корхона ва ташкилотларнинг фаоллик даражасини статистик таҳлили.](#) Science and Education. 2021 yil. 726-733b.
20. Alisher Ro'ziyev Ibroimovich. [IQTISODIYOTNI RIVOJLANISHIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHALARINING TA'SIRINI STATISTIK TAHLILI.](#), Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil. 2024/5/31. 270-279b.